

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ İLE ÜLKEMİZİN ADLI TIP EĞİTİMİ VE UYGULAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Dr. Nevzat ALKAN Dr. Şevki SÖZEN

Tıp ve hukuk insanlığın en eski uğraş alanlarından ikisidir. Tıp, insanların yaşam kalitesi ve süresini yükseltmeye çalışırken, hukuk bu yaşam sürecinde kişilerin adaletli ve huzurlu bir şekilde yaşaması için belirlenmiş kuralların işlerliğini sağlar. Bir toplumda adaletin yok olduğu ya da ciddi bir şekilde zayıfladığı dönemlerde devletlerin yok olmaya mahkum olduklarını tarihi kayıtlar açıkça göstermektedir. Bu sebeple hukuk doğru bir şekilde işlerliğini sürdürebilmek için pek çok meslek dalından yardım almak zorundadır. Adli tıp ise , hukuk ve tıbbın kesiştiği noktada çok önemli bir görevi üstlenmiştir.

ADLI TIBBIN TARİHÇESİ

Adli tıbbın kökleri çok eski dönemlere dayanır. İnsanlığın ilk yazılı yasalarından kabul edilen ve MÖ 2200 ' lü yıllarda Mezopotamya ' da Babil hükümdarı Hammurabi tarafından çıkartılan yasalarda " var olan bir suç neticesinde bir kimsenin vücudunda oluşturulan zarara göre kısas uygulaması " prensibi adli tıbbı ilgilendiren ilk kanun maddelerinden kabul edilir. Yine aynı şekilde eski Mısır papirüslerinde " hekimlerin görevleri ve sorumlulukları " ile ilgili ifadeler rastlanmaktadır. Aynı papirüslerde " suni mumyalama usullerinden " de bahsedilmiştir. Eski Çin ' de çıkartılan yasalarda da yine adli tıbbı ilgilendiren " katil kastı ile zehirlenme (arsenik, alyon) " konularından bahsedilmektedir. Bu dönemleri takip eden Roma kanunları, Bizans kanunları gibi sonradan geliştirilmiş tüm yasalarda da adli tıbbi düzenlemeler artarak yer almıştır (1). Günümüzde mevcut kanunlarda pek çok madde adli tıbbi konuları ilgilendirmektedir.

ADLI TIBBIN ÇALIŞMA ALANI

Adli tıp çok kapsamlı bir bilim dalıdır. Ana konusu ölümdür. Canlılığını yitirmiş kişinin muayene edilerek kesin ölüm sebebinin belirlenmesi, gerektiğinde otopsi

uygulanması, bunların yapılamadığı durumlarda eldeki belge ve bilgilerle en muhtemel ölüm sebebinin belirlenerek soruşturmalara yön verilmesi günlük pratikteki uygulamalardır. Ancak adli tıp , ölümün yanı sıra canlı muayeneleri ile de ilgilenir. Bunlar arasında cinsel saldırıya uğramış kişilerin muayeneleri , kişiler üzerinde herhangi bir sebeple oluşturulmuş yaraların değerlendirilmesi ve objektif ölçülerle skalalandırılması, şahsın karıştığı kriminal bir olay esnasında alkol, uyutucu-uyuşturucu ve uyarıcı veyahut da herhangi bir toksik madde tesirinde olup olmadığının belirlenmesi, şahsın şuur ve hareket serbestisinin değerlendirilmesi sayılabilir. Adli tıp ayrıca tıbbi ilgilendiren hukuki düzenlemelerle de ilgili görüşler sunarak söz konusu kanunların düzenlenmesine yardımcı olur. Bunlar arasında da ötenazi , yapay döllenme , embriyo transferi, kısırlaştırma, doku ve organ nakli gibi konular bulunmaktadır (2-3).

Adli tıbbın tüm ülkelerdeki gelişimi ve yapılanması eş zamanlı ve aynı biçimde olmamıştır. Günümüzde adli tıp 2 ana alana ayrılmıştır ;

1) Klinik adli tıp, 2) Adli patoloji.

Klinik adli tıp , esas olarak canlı muayeneleri ve hukuki mevzuatlarla ilgilenir.

Adli patoloji ise , temel olarak ölümlerle ilgilenir. Kişinin kesin ölüm sebebinin belirlenmesi, gerektiğinde otopsi uygulanması, mahkemelerde ölüm olayları ile ilgili bilirkişi tanıklık yapılması bu alanın uğraşları arasındadır.

ÜLKEMİZDE ADLI TIP

Ülkemizde adli tıp klinik adli tıp ve adli patoloji şeklinde ayrılmamıştır. Şu anki yapılanma içinde ülkemizde adli tıp ile ilgili 3 grup teşkilatlanma bulunmaktadır. Bunlar ;

1- Üniversitelere bağlı Tıp Fakültelerinin Adli Tıp Anabilim Dalları ;

1999 yılı kayıtlarına göre 51 ' i devlete, 17 ' si çeşitli vakıflara ait toplam 68 üniversite ve 2 adet yüksek teknoloji enstitüsü bulunmaktadır. Devlet üniversitelerinin 35 ' inde toplam 36 tıp fakültesi mevcuttur. (İstanbul Üniversitesine bağlı iki tıp fakültesi vardır.) Vakıf üniversitelerinin ise 5 ' inde tıp fakültesi bulunmaktadır.

Ayrıca Milli savunma Bakanlığı ' na bağlı Gülhane Askeri

Tıp Akademisi de bir tıp fakültesi içermektedir. Devlete ait tıp fakültelerinin 20 'sinde ve Gülhane Askeri Tıp Akademisinde adli tıp anabilim dalları vardır. Henüz vakıf üniversitelerinin hiç birisinde adli tıp anabilim dalı kurulmamıştır. Adli tıp anabilim dalları bulunan tıp fakülteleri ve yerleri şu şekildedir ; Antalya 'da Akdeniz Tıp Fakültesi , Erzurum 'da Atatürk Tıp Fakültesi, Ankara 'da Ankara Tıp Fakültesi ve Gazi Tıp Fakültesi , Aydın 'da Adnan Menderes Tıp Fakültesi, İstanbul 'da Cerrahpaşa Tıp Fakültesi , İstanbul Tıp Fakültesi ve Marmara Tıp Fakültesi , Adana 'da Çukurova Tıp Fakültesi , Diyarbakır 'da Dicle Tıp Fakültesi, İzmir 'de Ege Tıp Fakültesi ve Dokuz Eylül Tıp Fakültesi, Elazığ 'da Fırat Tıp Fakültesi, Gaziantep 'de Gaziantep Tıp Fakültesi, Kocaeli 'inde Kocaeli Tıp Fakültesi, Eskişehir 'de Osmangazi Tıp Fakültesi, Konya 'da Selçuk Tıp Fakültesi, Edirne 'de Trakya Tıp Fakültesi, Bursa 'da Uludağ Tıp Fakültesi ve Manisa 'da Celal Bayar Tıp Fakültesi.

Tıp fakültelerindeki Adli tıp anabilim dallarının 3 ana görevi vardır.

- 1- Tıp öğrencilerine adli tıp derslerinin okutulması, 2- Tıpta uzmanlık sınavını başarıyla tamamlayan ve başvuruda bulunan tıp doktorlarına adli tıp uzmanlık eğitiminin verilmesi ,
- 3- Resmî ve özel bilirkişilik.

2- Adalet Bakanlığı 'na bağlı Adli Tıp Kurumu ;

Adli Tıp Kurumu Adalet Bakanlığı 'nın resmî bilirkişisidir. Merkezi İstanbul 'dadır. Merkez yapılanma içinde çeşitli branşlardan hekimlerin görev aldığı ve her biri değişik konularda bilirkişilik yapan 5 adet İhtisas Kurulu ve her birisi değişik alanlarda uzmanlaşmış , bünyesinde hekim dışında uzmanlarında çalıştığı 6 adet ihtisas dairesi (Morg , Kimya, Fizik, Biyoloji, Gözlem ve Trafik İhtisas Daireleri) bulunmaktadır. Adli Tıp Kurumu 'nun bu merkez yapılanması dışında 10 ilde bölge grup başkanlıkları da oluşturulmuştur. Bölge grup başkanlıklarında morg ve kimya bölümleri bulunmakta olup, her grup başkanlığında yaklaşık 3-4 adli tıp uzmanı görev yapmaktadır. Adli Tıp Grup Başkanlıkları olan iller Adana, Ankara, Antalya , İzmir , Bursa, Diyarbakır, Edirne, Erzurum, Eskişehir ve Trabzon 'dur. Yine en az 1 adli tıp uzmanının görev yaptığı adli tıp şube müdürlükleri bu yapılanma içinde oluşturulmuş en uç birimlerdir. Adli Tıp şubelerinin 13 'ü İstanbul 'da, ikisi İzmir 'de, birisi Ankara 'da, diğerleri de Kocaeli, Konya, Samsun, Sivas, Trabzon, Denizli ve Afyon illerinde kurulmuştur. Adli Tıp Kurumu 'nun görevi mahkemelere ve savcılıklara resmî bilirkişilik yapmaktır(4).

3- Üniversite Rektörlüklerine bağlı Adli Tıp Enstitüleri ;

Yüksek Öğretim Kurulu 'nun 1982 yılındaki kararı ile İstanbul 'da İstanbul Üniversitesi 'ne bağlı, 1983 yılında da Ankara 'da Ankara Üniversitesine bağlı olarak 2 adet Adli Tıp Enstitüsü kurulmuştur. Adli Tıp Enstitüleri bünyesinde 3 'er anabilim dalı oluşturulmuştur. Bunlar tıp bilimleri, fen bilimleri ve sosyal bilimler anabilim dallarıdır. Adli Tıp

Enstitülerinin görevleri ;

1- Değişik meslek alanlarından (polis, savcı, avukat, hakim, eczacı, biyolog, kimyacı, fen bilimci, hemşire, psikolog, pedagog, tıpta uzmanlık yapmış hekim) kişilere adli tıp yüksek lisans ve doktorası vermek, 2- Resmî ve özel bilir kişi olarak görev yapmaktır(5).

Yurdumuzda adli tıp uzmanlık eğitimi tıpta uzmanlık tüzüğüne göre asgari 2 yıldır. Bugün için aktif çalışan adli tıp öğretim üyesi, uzman ve asistan sayısı toplam olarak yaklaşık 170 civarındadır.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ 'NDE (ABD) ADLİ TIP

ABD, Amerika kıtasının kuzey bölümünde 1783 yılında kurulmuş federal bir cumhuriyettir. Nüfusu ve yüzölçümü açısından dünyanın 4. büyük ülkesi olan bu devletin nüfusu Türkiye 'den 4,5 kat, yüzölçümü ise 11,5 kat büyüktür (Nüfusu 270 milyon (1997), yüzölçümü 9.364.000 kilometrekare). ABD 50 eyalet (48 eyalet bitişiktir, Hawaii ve Alaska eyaletleri ana karadan uzaktadır.), bir yönetim toprağı (District of Columbia (başkent Washington burada yer almaktadır.), anlaşmalarla yönetimi ABD 'ne bırakılmış Pasifik Okyanusu 'ndaki bazı Japon adaları ve özel anlaşmalarla ortaklık kurduğu Puerto Rico 'dan oluşmaktadır. Bu ülkenin önemi bilim, teknoloji , ekonomik ve askeri alandaki gücünden ileri gelmektedir(6).

ABD anayasası 17.09.1787 tarihli olup günümüzde halen yürürlükte olan dünyanın ilk yazılı anayasası olarak kabul edilmektedir. Söz konusu anayasa o günden bu yana 26 kez değişikliğe uğramıştır. ABD 'de mevcut bu federal anayasanın yanı sıra her eyaletin kendi düzenlemelerini yaptığı eyalet yasaları bulunmaktadır. Eyalet yasalarında adli tıbbi konularda dahil olmak üzere her konuda açık hükümler yer almaktadır. Ancak her eyalet yasasında farklı düzenlemeler bulunabilmektedir (7).

ABD 'DE KLİNİK ADLİ TIP

ABD 'de klinik adli tıp şeklinde belirgin bir branşlaşma yoktur. Klinik adli tıbbi ilgilendiren konularda özellikle acil hekimleri görev almaktadır. Ancak olayla ve vaka ile ilişkisi olduğu düşünülen tıp dalları da değerlendirmenin içine katılmaktadırlar (Genel cerrahlar, Kulak Burun Boğaz hekimleri, Psikiyatrlar, Kadın Hastalıkları ve Doğum hekimleri gibi). Özellikle son yıllarda söz konusu branşlardaki hekimlerin bilgi ve tecrübelerinin karmaşık adli tıbbi olayların çözülmesinde yetersiz kaldığı ve hukuki olarak büyük problemlerin oluştuğu noktasından hareketle ABD 'de de İngiltere benzeri bir klinik adli tıp yapılanmasının oluşturulması gerektiğine dair yoğun eleştiri ve tartışmalar yaşanmaktadır(8).

ABD 'DE ADLİ PATOLOJİ

ABD 'de adli patolojinin kökleri hayli eskilere dayanmaktadır. Adli patolojinin uygulanma şekilleri her

eyalette, hatta eyaletler içinde bile belirgin farklılıklar içerse de ABD ' de genel olarak adli patoloji uygulamaları oldukça üst düzeydedir.

ABD ' de Adli Patoloji eğitimi patoloji eğitiminin üzerine verilen bir üst ihtisas niteliğindedir. Bu nedenle Adli Patoloji eğitimini incelemeyen önce patoloji eğitimini incelemek gerekmektedir.

ABD 'de patoloji eğitimi iki ana alana ayrılır. Bunlar Anatomik Patoloji ve Klinik Patoloji ' dir. Tüm üst kurulların yaptığı gibi Patoloji Üst Kurulu da ülkede Anatomik Patoloji (AP), Klinik patoloji (KP) ya da ikisini bir arada verebilecek merkezleri, adayların başvuru koşullarını, eğitim sürelerini ve ihtisas eğitimi ile ilgili diğer tüm konuların kurallarını belirlemiştir. ABD ' de AP ya da KP eğitimi ayrı ayrı ya da bir arada yapılabilir. Ayrı ayrı yapıldığında her birinin eğitim süresi 3 yıldır. Bir arada yapıldığında ise her biri ikişer yıldan toplam 4 yıldır. Bu sebeple ABD'de patologların çoğunluğu AP-KP eğitimini birlikte almaktadırlar.

Eğitim süresinin tamamlanmasıyla birlikte eğitimi biten aday söz konusu alanda diploma alabilmek için ilgili üst kurula başvurur. Her üst kurul yılın belli dönemlerinde diploma sınavları açar. Sınav dönemleri patoloji üst kurulu için yılda iki kez olup eğitimlerini tamamlayan adaylar sınav için üst kurulun sınav merkezine gelmek zorundadır. Patoloji üst kurulu ' nun sınav merkezi Tampa - Florida ' dadır. Patoloji üst kurulu sınavda aşağıda belirtilen kriterleri esas almaktadır :

- Adayın patoloji eğitimini üst kurul tarafından tanınmış bir merkezde, belirli asgari sürelerde ve belirli sayıda standart işlemi yapmış olarak tamamlaması, Söz konusu merkezin eğitim direktörünce hazırlanmış aday hakkındaki değerlendirme raporunun bulunması (bu sınavda kriter alınan en önemli madde budur.)

- Adayın sadece standart patoloji bilgisinin ölçülmediği, pratikte karşılaşılan problemleri çözebilme yeteneği, yorum becerisi ve tanı becerilerinin de değerlendirildiği yazılı ve sözlü sınavda başarılı olması.

Söz konusu üst kurul patoloji eğitiminin bu aşaması için AP diploması, KP diploması veya AP-KP diploması şeklinde 3 tip diploma vermektedir (9-10).

ABD ' de bir ana branşta üst dal uzmanlaşmaları da o alanın üst kurulunun yetki ve sorumluluğundadır. Üst dalda uzmanlaşma prosedürü de ana dal uzmanlaşması ile benzerdir. Üst kurul eğitim alınabilecek yerleri listeleterek adaylarda aranacak asgari özellikleri belirler. Her merkez eğitim vereceği kişiyi kendisi seçer. Alınan eğitim sonrası diploma sınavı da yine bu üst kurul tarafından yapılır. Patoloji üst kurulu 10 üst dalda uzmanlaşma diploması vermektedir. Bunlar ;

1- Sitopatoloji, 2- Kimyasal Patoloji, 3- Adli Patoloji, 4- Hemopatoloji, 5- İmmunopatoloji, 6- Nöropatoloji, 7- Pediatrik Patoloji, 8- Tıbbi Mikrobiyoloji, 9- Kan Bankası ve Kan Nakli Tıbbi ve 10-Dermatopatoloji ' dir. (Dermatopatoloji

üst dalında diploma verme işlemi Dermatoloji üst kurulu ile birlikte yürütülmektedir.) Tüm bu üst dallarda eğitim süresi Nöropatoloji haricinde 1 yıl, Nöropatoloji eğitiminde ise 2 yıldır(10).

Patoloji diploması sınav ücretleri 1995 yılı kayıtlarına göre ; Anatomik patoloji ya da klinik patoloji sınavlarının her birisi için 1000 dolar , anatomik patoloji-klinik patoloji bir arada 1200 dolar ve üst ihtisas sınavlarının her birisi için 1200 dolardır.

ABD 'de adli patoloji eğitimi Amerikan Patoloji Üst Kurulu 'nun bünyesinde oluşturulmuş Amerikan Adli Patoloji Üst Kurulu 'na yürütülmektedir. Ancak bu üst kurul sadece düzenleme işinden sorumludur. Sınav ve diploma verme yetki ve sorumluluğu Patoloji Üst Kurulu 'ndadır. Adli patoloji diploma sınavına girmek isteyen adayın yerine getirmesi gereken koşullar şu şekilde belirlenmiştir ;

- Eğitim üst kurulca belirlenmiş 25 merkezden birisinde yapılmalı ,

- Eğitim süresi en az tam gün 12 ay süreli olmalı ,

- Aday bu süre içinde en az 300 otopsi ve 55 olay yeri incelemesine katılmalıdır (11).

Yukarıdaki ön şartları taşıyan adaylar adli patoloji diploması alabilmek için patoloji üst kurulu'na başvururlar. Sınav bir evvel ki basamakta verilen diplomadaki koşullara benzer kriterlerle gerçekleştirilir.

Bu şekilde ABD 'de Adli Patolog olabilmek için liseden sonra yaklaşık 13 yıllık bir eğitim ve sınav süresini tamamlamak gerekmektedir.

ABD ' DE ÖLÜM ARAŞTIRMASI SİSTEMLERİ

Anglosakson ülkelerde ölüm araştırmasında 2 ana sistem mevcuttur. Bunlar ,

1- Coroner sistem (Coroner System) ve

2- Tıbbi muayeneci (Medical Examiner System) sistemidir.

ABD ' de her eyalet bu sistemlerden birisini , bazıları ise bu sistemlerin ikisini bir arada kullanır. Bu sebeple ABD ' de genel olarak ; 1- Coroner sistemi uygulayan eyaletler 2- Tıbbi muayeneci sistemini uygulayan eyaletler ve 3- Her iki sistemi bir arada uygulayan eyaletler olmak üzere 3 tip uygulama bulunmaktadır(12)

A - Coroner Sistem (Coroner System) :

Coroner sistem ilk olarak 1194 yılında İngiltere 'de oluşturulmuştur. Başlangıç yıllarında ölüm araştırmasında pek yer almayan bu yapı, zamanla ve özellikle 19. yüzyıl sonlarına doğru ölüm araştırmalarında yer almaya başlamıştır. Günümüzde coroner ofisin ana görevi adli tıbbi olarak ölüm araştırması yapmaktır.

ABD ' ne coroner sistem İngiliz sömürgesi olduğu yıllarda İngilizler tarafından getirilmiştir. Coroner sistemde eyalete bağlı olarak çalışan bir coroner ofis vardır. Bu ofisin başı "coroner" şeklinde isimlendirilir. Bu ofis genellikle 2 kısma ayrılır ;

1- Coroner ünite : Bu ünite de ölüm araştırması ve olay yeri

incelemesi yapan görevliler çalışır. Bu ünite de çalışanlar hekim değildir. Eğer olay cinayet ise olay yeri incelemesi yapacak ekibe mutlaka bir adli patolog katılır. Diğer ölüm olaylarında olay yeri incelemeleri bu büro çalışanlarınınca gerçekleştirilir. Büro olay yeri incelemesinin yanı sıra oluşan ölüm ile ilgili bilgileri de toplar. Bu bilgi toplama işlemi sıklıkla telefon yoluyla bilgi alma şeklindedir.

2- Adli patoloji ünitesi : Bu ünite de adli patologlar görev alır. Coroner ünitece değerlendirilen ve adli patologca da muayene edilmesi uygun görülen cesetler bu üniteye nakledilirler. Gerekğinde cesede otopsi işlemi uygulanır. Ayrıca bu ünite çalışanları sık olarak özellikle cinayet olaylarında mahkemelerde bilirkişi tanık olarak görev yapmaktadırlar.

ABD 'de kuruluş yıllarında her eyalette mevcut olan coroner sistemin yaygınlığı zamanla azalmıştır. 1996 yılı kayıtlarına göre tüm eyaletlerin 29 ' unda tamamen ya da kısmen coroner sistem mevcuttur. Günümüzde sadece coroner sistemle ölüm araştırması yapan eyaletler şunlardır ;

Colorado	Kansas	Nevada	South Dakota
Idaho	Louisiana	North Dakota	Wyoming
Indiana	Nebraska	Ohio	

Söz konusu 29 eyaletten 25 ' inde coronerler değişik seçim mekanizmaları ile göreve gelirler. Alaska, Hawaii, Kansas ve North Dakota ' da coronerler göreve atanma yolu ile gelmektedirler. Söz konusu 29 eyaletin 4 ' ünde görev yapacak coronerin hekim olması zorunluluğu bulunmaktadır (Louisiana, Kansas, North Dakota ve Ohio). 7 eyalette seçilecek coronerlerin zorunlu olarak, süresi 8 ile 40 saat arasında değişen "adli tıbbi ölüm araştırması" kursunu tamamlamış olmaları gerekmektedir (Georgia , Illinois , Kentucky , Mississippi , Montana , Pennsylvania ve Wyoming). 3 eyalette ise görev yapacak coronerlerin hukukçu olması şartı aranmaktadır (Arkansas , Minnesota ve Wisconsin).

Coroner ' lerin seçimle göreve getirilişi bir çok eyalette farklı şekillerde olmakla birlikte genellikle genel seçimle olur. Genel seçimde seçilen kişi vali tarafından, bazen ise belediye başkanı tarafından göreve atanır. Yukarıda belirtildiği gibi coroner olabilmek için çoğu zaman hekim olmak şart değildir. Hatta hukukçu veya polis olmakta şart değildir. Söz konusu eyaletin yasasında özel şartlar oluşturulmamışsa genellikle coroner seçilebilmek için ; 25 yaşını doldurmuş olmak , ABD vatandaşı olmak , En az 2 yıldır seçime gireceği eyalette ya da bölgede ikamet etmek , En az lise mezunu olmak şartları aranmaktadır.

ABD ' de coroner sistem nüfusun % 42 ' sine hizmet vermektedir. Coronerlerin görev süresi genellikle 4 yıl içindir. 1996 yılı kayıtlarına göre 2759 bölgede 2759 coroner hizmet vermektedir. En çok coroner ' in bulunduğu eyalet Texas ' tır (885 adet).

ABD 'de coroner sistemin yaygınlığı zamanla azalmaktadır. Bunun en önemli sebebi sistemin politik olarak istismara açık olmasıdır. Ayrıca özellikle seçimle gelen coronerlerin bir bölümünün herhangi bir üniversite eğitimi olmaması bu sisteme olan güveni azaltmaktadır. Bu sistemin yerine zamanla daha bilimsel ve objektif olduğu genel kabul gören tıbbi muayeneci sistemi getirilmektedir (12-15).

B- Tıbbi Muayeneci Sistemi (Medical Examiner System) :

Coroner sistemin zamanla yoğun olarak tartışılması sonucunda ilk olarak 1877 yılında Massachusetts eyaletinin Suffolk bölgesinde yeni bir sistem olan "tıbbi muayeneci sistemine" geçilmiştir. Bunu 1915 yılında New York eyaleti New York şehrinde bu sisteme geçilmesi izlemiştir. Modern anlamda tıbbi muayeneci sistemine geçişi 1915 yılı olarak kabul eden yazarlar da vardır. Bu sistemin genel beğeni toplaması ile birlikte bu sisteme geçen bölge ve eyalet sayısı da zamanla artmıştır. Bugün ABD 'de ölüm araştırmasında en yaygın sistem adli muayeneci sistemidir. Sadece bu sistemi uygulayan eyaletler şunlardır ;

Arizona	Maryland	North Carolina	Vermont
Connecticut	Massachusetts	Oklahoma	Virginia
Delaware	Michigan	Oregon	West Virginia
Florida	New Hampshire	Rhode Island	
Iowa	New Jersey	Tennessee	
Maine	New Mexico	Utah	

Bu sistemde adli tıbbi ölüm araştırması yapan büronun başında "şef tıbbi muayeneci" olarak bir kişi bulunmaktadır. Söz konusu şef çoğu eyalette patolog, bazı eyaletlerde adli patolog ama mutlaka bir hekimdir. Bu büro da 2 kısma ayrılır ;

Tıbbi araştırma ünitesi: Bu ünite de hekim olmayanlar çalışır. Görevleri ölüm araştırması yapmak, gerektiğinde olay yeri keşfine gitmektir. Olay cinayet ise keşfe mutlaka adli patolog da katılır. Ünite çalışanları genellikle telefonla ölen kişi, oluşan ölüm ve olay hakkında bilgi toplayarak mümkün olduğunca fazla kişi ile iletişime geçerler. Şahsın öz geçmişi, geçirdiği hastalıklar ve ameliyatlar, ölüm olayına ait detaylar gibi tüm bilgiler bu birimce toplanır ve kayda geçer. Adli patolog cesedi muayene ederken cesedin yanı sıra başında kalın bir dosya içinde şahsın ölümü, tıbbi ve sosyal özgeçmişi ile ilgili tüm ayrıntılar bulunur.

Adli patoloji ünitesi: Bu ünite de adli patologlar görevlidirler. Tıbbi araştırma ünitesince gönderilen cesetlerin muayenelerini, gerektiğinde otopsilerini yaparak ölüm hakkındaki bilgileri ortaya koyarlar. Yine bu büro çalışanları mahkemelerde bilirkişi tanıklık, ofiste ve savcılıkta avukatlar tarafından sorgulanma gibi işlerde de yer almaktadırlar.

Tıbbi muayeneci sisteminde şef genellikle atama ile iş başına gelmektedir. Atama pek çok eyalette çoğunlukla o bölgede çalışan hekimlerin görüşü alınarak vali başkanlığındaki adli tıbbi araştırma komisyonu kararı ile

yapılmaktadır. Şef adli muayeneciler genellikle oldukça deneyimli ve mesleğinde tanınan hekimlerden seçilerek, görev süreleri yaklaşık 5 yıl olarak atanırlar. Aynı göreve birden çok kez gelebilmek mümkündür(12,16-18).

C- Coroner + Tıbbi Muayeneci Sistem ;

ABD 'de pek çok eyalette eyaletin bazı bölgelerinde tıbbi muayeneci sistemi uygulanırken, bazı bölgelerinde de coroner sistem uygulanır. Bazı eyaletlerde ölüm araştırması yapan büronun yöneticisi "şef tıbbi muayeneci/ coroner" şeklinde isimlendirilir. Her eyalette hangi sistemin, ne şekilde uygulanacağı mevcut eyaletin yasalarında belirtilmiştir. Günümüzde her iki sistemi bir arada uygulayan eyaletler şunlardır ;

Alabama	Hawaii	Missouri	Texas
Alaska	Illinois	Montana	Washington
Arkansas	Kentucky	New York	Wisconsin
California	Minnesota	Pennsylvania	
Georgia	Mississippi	South Carolina	

Gerek coroner sistem olsun , gerek tıbbi muayeneci sistemi olsun, gerekse de iki sistem bir arada olsun ABD 'de ölümlerin % 20 'si bu bürolar tarafından incelenmektedir. ABD 'de her hekimin ölüm sertifikası düzenlemeye yetkisi vardır. Ancak her eyalette ufak bazı farklılıklar da olsa aşağıda sıralanan ölüm tipleri mutlaka bir adli patoloğ tarafından değerlendirilir.

MUTLAKA ADLİ PATOLOĞ TARAFINDAN MUAYENE EDİLMESİ GEREKEN ÖLÜM TİPLERİ

İntiharlar ,
Cinayetler ,
Kazalar (iş kazası, ulaşım kazası (Karayolu, demiryolu, denizyolu, havayolu, ancak bazı eyaletlerde otoyol kazalarının adli patoloğca muayene edilmesi zorunlu tutulmamıştır. (Ör. Utah))
Karayolu ya da demiryolu alanında bulunan cesetler ,
Anne ya da bebek ölümü ile sonuçlanan kriminal düşüklükler ,
Gebelik esnasında ya da doğumu izleyen lohusalık evresinde oluşan ölümler ,
Beklenmedik ölümler (özellikle şahıs 40 yaş altında ise) ,
Şüpheli ölümler ,
Halk sağlığını tehdit eden bulaşıcı bir hastalıktan oluşan ya da bu şekilde oluştuğu şüphesi olan ölümler (Louisiana ve daha pek çok eyalette AIDS 'de bu grup içinde kabul edilir.)
Krematoryumda (ölü yakma fırınları) yakılacak ya da denize defnedilecek cesetler (bir daha muayene şansı olmayan),
Doku ya da organı nakil için alınacak cesetler ,
Oluşumunda şiddet hikayesi olan ya da ölü muayenesinde harici olarak travma izleri tespit edilen cesetler ,
Eyaletin mutlak sorumluluğunda olan yerlerden birisinde oluşan ölümler (karakollar, hapishaneler, eyalet bakımevleri , eyalet ıslah evleri, eyalet okulları) ,
Anestezi uygulanması ya da cerrahi bir müdahale sırasında

oluşan ölümler ,
Akut ya da kronik bir zehirlenme ile ilişkili ölümler (alkol , uyutucu-uyuşturucu ya da ilaç kötüye kullanımı) ,
Psikiyatrik nedenlerle muhafaza altında olanlarda oluşan ölümler (özel ya da eyalete bağlı tedavi kurumlarında) ,
Ölüm cezasının infazını bekleyen kişilerde oluşan ölümler ,
Ani çocuk ölümü sendromu veya çocuk ihmali - istismarı şüpheli ölümler ,
İleri derecede çürümüş cesetler ya da sadece iskelet kalıntıları bulunabilen cesetler ,
Cinsel içerikli suç ya da tecavüz hikayesi olan ölümler ,
Elektrik, ısı, kimyasal madde ya da radyasyon yaralanması sonucu oluşan ölümler ,
Sahipsiz cesetler ,
Başka bir eyaletten gönderilen ve uygun bir şekilde sertifikalandırılmamış cesetler ,
Herhangi bir ABD vatandaşı tarafından yasal olarak soruşturulması için resmi başvuruda bulunulan ölümler ,
Kontrol altında olmayan hırcın bir hayvanın saldırısı ile oluşan ölümler (Wisconsin) ,
Kitle felaketine bağlı ölümler (North Carolina) ,
Eyalet dışına gönderilecek cesetler (Oklahoma) ,
Trafik kazasını izleyen 1 yıl içinde oluşan ölümler (Washington)(12,19-20) ,
Adli patoloğların yıllık kazançları ise ; Yaşanılan eyalete, çalıştıkları merkeze ve bu merkezdeki pozisyonlarına bağlı olarak değişmekle birlikte adli patoloji asistanlığı döneminde yıllık 65-70 bin dolar, adli patoloğ döneminde 80-95 bin dolar , meslekte uzunca bir süre çalıştıktan sonra yaklaşık 105 bin dolar ve yönetici pozisyonunda ortalama 120 bin dolardır. Ancak ücretler yine de kişisine , başarısına ve tecrübesine göre farklılıklar göstermektedir. 1998 yılı itibari ile ABD 'de 400 'e yakın adli patoloğ görev yapmaktadır. Bu sayıya her yıl yaklaşık 30 katılım daha olmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

ABD 'de pek çok ölüm tipi adli patoloğ tarafından değerlendirilmek zorundadır. Adli patoloğ bu değerlendirmesi sonucunda otopsi uygulanmasına karar verebilir. Bu nedenle nüfus ve ölüm sayısı , otopsi sayısı ile kıyaslandığında ülkemizde alışıktığımız oranların çok üzerinde bir otopsi sayısı ile karşılaşmaktayız. Otopsi sayıları yaklaşık 9 milyon nüfuslu Los Angeles ' ta yıllık 6 bin, 1 milyon nüfuslu Orlando ' da 2000 , 2 milyon nüfuslu Miami ' de 3000 ' dir (21). Kansas gibi bazı eyaletler eyalet sınırları içinde oluşan tüm ölümlerin adli patoloğca muayene edilmesini yasalarında şart koşmuşlardır. Mississippi kanununda ise "halkı ilgilendiren tüm ölümler" şeklinde bir ifade kullanılmıştır. New York eyaletinde de hastane , hemşire ünitesi ya da revir dışında oluşan tüm ölümler adli patoloğca değerlendirilmektedir.

Oysa ki ülkemizdeki mevcut Adli Tıp uzmanı sayısındaki yetersizlik ve halen uygulanmakta olan yasa gereği otopsi işlemleri her zaman Adli Tıp uzmanı tarafından gerçekleştirilememektedir. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 79. maddesi" otopsi, hakim veya gecikmesinde

zarar bulunan hallerde savcı huzurunda birisi adli tabip ya da patolog olması koşulu ile iki hekim tarafından yapılır. Zaruret halinde bu işlem bir hekim tarafından da yapılabilir. " şeklinde düzenlenmiştir. Kanunumuzda yer alan bu düzenlemeye bağlı olarak ülkemizde ki pratik uygulamada otopsiyerin pek çoğu sağlık ocaklarında görevli pratisyen hekimlerce gerçekleştirilmektedir. Oysa ki günümüzde adli tıp uzmanlık eğitimi süresinin 2 yıl olması bile yetersiz kabul edilerek 4 yıla çıkarılabilmesi için girişimlerde bulunulurken, hiç adli tıp eğitimi almamış veya sadece öğrenciliğinde kısa bir dönem adli tıp dersi okumuş bir kişinin böylesi önemli ve uzmanlık isteyen bir girişimde bulunması kabul edilebilir bir uygulama değildir. Bu tip uygulamalar pratikte pek çok hataya sebep olmakta ya doğru zamanda otopsi kararı verilememekte, ya da uygunsuz koşullarda eksik işlemlerde bulunmaktadır. Ayrıca ülkemizde genel sağlık politikaları sebebi ile Adli Tıp Uzmanlarının ücretlerinin yetersiz olması, serbest çalışma alanının çok kısıtlı ve çalışma koşullarının çok zor bulunması sebebi ile adli tıp uzmanlığı pek çok hekim tarafından tercih edilmemektedir. Ancak özerk bir yapılanma içerisinde çalışma koşullarının düzeltilmesi ile birlikte, adli tıp uzmanı sayısının belirli bir seviyeye ulaşması ve ülke genelinde eşit bir dağılım göstererek adli hekimlik kavramının geliştirilmesi sonucu ülkemizdeki adli tıp uygulamaları da gelişmiş ülkelerle paralellik gösterebilecektir.

KAYNAKLAR

- 1- Şehsuvaroğlu BN, Özen HC. *Dünyada ve Yurdumuzda Adli Tıbbın Tarihçesi ve Gelişmesi*. Sermet Matbaası İstanbul 1974.
- 2- Knight B. *Legal Aspect of Medical Practice*. Churchill Livingstone London 4th ed. 1987.
- 3- Knight B. *Simpson 's Forensic Medicine*. Edward Arnold London 10th ed. 1991 16-8.
- 4- Gök Ş. *Adli Tıp Kurumu Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği Temel Matbaacılık İstanbul 1984*.
- 5- *Adli Tıp Enstitüsü Tez Özetleri : 1989-1993. Temel Matbaacılık. İstanbul 1993*.
- 6- *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*. Amerika Birleşik Devletleri. Interpress basın ve yayıncılık A.Ş. İstanbul 1992 Cilt 1-2 : 506-36.
- 7- *Gelişim Hachette Alfabetik Genel Kültür Ansiklopedisi*. Amerika Birleşik Devletleri. Interpress basın ve yayıncılık A.Ş. İstanbul 1993 Cilt 1 : 154-84.
- 8- Anderson WR. *Forensic Sciences in Clinical Medicine : A Case Study Approach*. Lippincott Raven Pub 1998.
- 9- *The Intersociety Committee on Pathology Information , Inc. Directory of Pathology Training Programs : 1999-2000 : 31st ed. 1999*.
- 10- *American Medical Association. Graduate Medical Education Directory : 1995 - 1996. 80th ed. 1995*.
- 11- Eckert WG. *Introduction to Forensic Sciences*. CRC Press New York 2th ed. 1997.
- 12- Combs DL , Parrish RG , Ing RG. *Death Investigation in the United States and Canada : 1995*. Centers for Disease Control and Prevention , Atlanta , Georgia 1995.
- 13- Hanzlick R , Combs D , Parrish RG : *Death Investigation in the United States 1990 : A Survey of Statutes, Systems and Educational Requirements*. J For Sci. 38:628-32 , 1993.
- 14- Hanzlick R , Combs D : *Medical Examiner and Coroner Systems : History and Trends*. JAMA. 279:870-74 , 1998.
- 15- Hanzlick R. *Coroner Training Needs : A Numeric and Geographic Analysis*. JAMA. 276:1775-78 , 1996.
- 16- Prahlow JA , Lantz PE : *Medical Examiner / Death Investigator Training Requirements in State Medical Examiner Systems*. J For Sci 40:55-8 , 1995.
- 17- Smith SR : *The Need for Death Investigator Training*. Am J For Med Path 16:181 , 1995.
- 18- Voelker R : *More Expertise Needed in Death Investigations*. JAMA.273:1164-65 , 1995.
- 19- Spitz WU. *Medicolegal Investigation of Death*. Charles C. Thomas Publisher , Springfield , Illinois. 3rd ed. 1993.
- 20- Koster CA. *Family Cremation Guide : A Guide for Families, Funeral Arrangers and Family Service Counselors*. Cox-Parker Funeral Home Booklet Orlando -Florida 1998.
- 21- Ötker RC : *Editöre Mektup : Dade County Medical Examiner Department (Florida - ABD) ile ilgili izlenimler*. Adli Tıp Bülteni. 2(3):111-17 , 1997.